

H. Németh István

Egy zsák zab

Ezerhétsházharmincyolcat írtak a naptárban. Hajó jött lefelé a Dunán és rajta volt Lisbeth, aki már egy hónapja utazott Hessenből. Csúnya volt szegény lány, nemigen állt szóba vele senki sem. Ott ült a hajó hátsó tatjában. Oda nem kíváncszott senki sem, mert ha zátonyra fut a hajó, felágaskodik és legelőször a vége kerül víz alá. Annyi motyója volt csak, hogy széles szoknyája alatt elfért a három batyu. Egyikben az ennivalója volt, másokban a ruhái, harmadikban meg zabot vitt. Zabos zsák volt, amit a ló fejére akasztanak.

Hendrik, a kormányos, mindennap odajárt röhögni.

– Nuu, alzó, Lisbeth, megvan még a hozomány?

A hosszú útnak ez volt a naponkénti fénypontja. Mert az út hallatlanul unalmas volt. A hajó mindennap annyit mehetett csak, amennyit a Duna vize vitte, és mindössze négy evezős-kormányos vigyázott arra, hogy partnak ne menjenek. Mellettük gyors evezős hajók hajtottak el napjában ötször is, de ott pénz és hatalom volt, és sürgős volt a gazdag emberek útja. De ez a hajó csak kis kecskének számított az öszvérek és paripák között, érkezése nem volt sürgős, mert a fuvardíjat nagyrészt befizették az út elején, Ulmban. Egy volt a fontos: célba érne Tolna községnél, ott kirakni a kivándorlókat, aztán a fuggerek vontatólovaival visszakerülni Ulmba.

Lisbeth megszokta már a nagy szakállú Hendrikek durva tréfáit, egy hétig ekhós szekérrel rázatta magát Kasselből Ulmig, ott szállt hajóra. Ez a Hendrik már a harmadik gazdája a hosszú útnak, mind a három útnak megvolt a Hendrikje, aki bohócot csinált belőle mindennap a többiek mulatságára

– Lisbeth őrzi a hozományát a magyar pusztára.

Lisbeth nem mérgeződött, szégyenkezve mosolygott mindennap, amikor Hendrik vele szórakoztatta a többieket.

– Lisbeth zabja a mitgift, a hozomány... Megtudtuk, hogy még a bécsi császári katonák is hasukat fogták a kacagástól, amikor végigvizsgálták a brautschiffet. Ez volt a hajó rakománya, csupa menyasszony. Menyasszonyokat szállított, akik nem ismerték még a vőlegényt a török idők utáni félig üres Magyarországon, csak annyit tudtak az ügyes szervező emberektől, hogy a hosszú háborúk után a gazdag parlagföldeken leszerelt német katonák szívesen elvonnának egy hasonló anyanyelvű leányt, ha...

...Ha hozományként hozna magával ekét, boronát, vetőmagot, vásznat, tallért. De föliratkoztak olyan leszerelt katonák is, akik iparoskodtak.

Suszterszerszám, bőr, fonal elég lenne, hogy elvegyék ismeretlenül is a hozományost.

Lisbeth csak egy zabos zsákot hozott, ahogy mondtam már, tele zabbal, ezen nevetett egész úton a hajó. Pedig a fedélzeten szép szövőszékek, nagy bála gyapjúfonalak tulajdonosai feszítettek, másutt pénzes zacskót őrzött a mellkendője alatt a szomszéd, de volt, aki bútort, birkát, sőt tehenet hozott.

Lisbeth vigyázott a zabos zsákra. Nem is álltak vele szóba a tehetős menyasszony jelöltek. Nekik írásuk volt a tarsolyban, azon a pusztai vőlegény neve, címe. Lisbethnek nem volt ilyen igazolása, csak egy zsákra felírt név, amin Ádám Hoff várja a tolnai kikötőben, ha meghozza a zabos zsákot.

Egy ember tudta csak Lisbethnek a titkát, a menyasszonyhajó szervezője. Egy fürge kis sváb ember, aki a magyarországi német telepéseknek menyasszonyokat szerzett az óhazából. Ő járta a falvakat Hessenben, Sváborországban Thüringiában. Elővette a listáját, elmesélte, hogy milyen

szép ember a házasulandó gazda, mennyi földje van, milyen takaros kis házat épített. Ahol éhség volt a vidéken, ott szép számmal jelentkeztek is az özvegyasszonyok és a csalódott menyasszonyok.

Lisbethnek nem sokat ígért, mert az árvalánynak nem volt semmije. Már-már otthagya, amikor egyszerre a homlokára csapott, előráncigált a hátizsákjából egy gyűrött zsákdarabot, amire egy cím és név volt szép piros ökörvérrel ráírva és mellette egy nagy „B” betű. Elmondta aztán a már első fiataltságon túljutott Lisbethnek, hogy mit jelent ez a betű. Valaki elvenne egy leányt vagy özvegyasszonyt, akinek még lehet gyermeke, nem baj, ha koldusszegény is, ha hoz magával egy Bibliát. Lisbeth arca megszépült az örömtől, befutott a kamrácskájába, az ágy alól kihúzta fehérműs ládáját és annak a legaljáról elővette a nagy kapcsos, képes bibliát, az egyetlent, ami a szülei után maradt. Fél méter hosszú volt, arasznyi széles, fényes borjúbőrbe kötötték, és csillogtak a rézveretek az oldalán. A képek meg egyenesen gyönyörűségesek voltak benne!

Lisbethet megtanította az apja olvasni. Amíg éltek a szülők, gyakran ő olvasta az ígét esténként nekik is belőle. De imádság is volt benne és a Reformátor Kis-Kátéja a keresztyén hitről.

Megörült a kis sváb ember a hozománynak. Csak akkor savanyodott el a képe, amikor Lisbeth pénze után érdeklődött, mert kiderült, hogy a lánynak szinte semmije sincs, amiből a hajóútra előleget adhatna. Aztán legyintett egyet, lekasztotta a lány nyakáról a vékony ezüst kis nyakláncot és kegyesen megengedte, hogy a szekérkaravánhoz csatlakozzék, amin három nap múlva a Dunához utaznak.

Meghagyta még azt is a lánynak, hogy a bibliát dugja el egy zabos zsákba, öntsön rá zabot, nehogy Bécsben vagy Budán elvegyék tőle. Mert igaz, hogy az új földbirtokosok fűt-fát ígérnek Magyarországon a betelepülőknek, például vallásszabadságot is a lutheri keresztyéneknek, de Bécsben haragszanak minden bibliára, ami a nép kezében maradt. A– római püspökök zsoldosai és a jezsuita atyák időnként végigkutatják a telepések hajóit, elveszik a bibliákat, és nagy tüzet gyűjtanak belőlük a Duna-parton.

Ez volt hát Lisbeth. titka. A zabos zsákban biblia volt. Maga is látta útközben, hogy részeg zsoldosok turkálnak a ládáknak, de csak könyveket vittek el és tüzet gyűjtottak belőlük a vízparton. Nála meg sem álltak, szinte semmije sem volt.

– Nuu, Lisbeth, megvan még a hozomány?!

Összerezent. Hendrik vigyorgó arcát látta a feje felett. Hangosan nevetett mindenki. Hendrik elégedetten ballagott vissza. Túljutottak egy folyókanyaron. Elbődült a kürt. Hendrik fújta kidagadó pofával. Kikötőbe értek.

Templom magasodott a folyóparton. Vagy száz ház is volt körülötte. Aztán lovas szekerek, tömegével emberek. Kendőket lobogtattak, virággal integettek és énekeltek. Ismert volt az ének, odahaza a vándort köszöntötték ezzel. Több szólamban énekeltek. A hajón kivirult minden arc, könnyessé vált minden szem, elcsukló hangon vették át ők is az éneket.

– Willkommen, willkommen... Isten hozott itthon...

Aztán lecsapódott a hajópalló a partra, és megindult legelől a kis sváb ember, kezében a listával. A szekeres emberek nézték a leendő nőket, akik görnyedtek a nagy csomagok alatt és aggódva néztek vissza a fedélzeten maradt állatokra.

Aztán egyszerre kitört a hangzavar. Neveket kiabáltak innen is, onnan is, hiszen még nem is ismerték egymást. Ki kap szépet, ki kap jót, ki kap sokcsomagost? Néhányan már integettek, akik az ismert nevet meghallották. Majd hirtelen csend tett. Négy fegyveres zsoldos érkezett a

hajóhídhhoz, mögöttük két fekete csuhás pap sietett. Megállították a lejövéket. Az egyik zsoldos németül többször is ezt kiáltotta:

– Lutheránusok ide... katolikusok oda!!

Amikor elrendeződtek, három katona odalépett a lutheránusnak mondott csoporthoz és felszakították az első zsákokat. A papok odaálltak melléjük és nézték a motozást.

A várakozók közül először csak egy-két ember ordított, aztán mindenki. Megindultak a szekeres emberek a katonák felé. Egy balta is felemelkedett a kezekben, dühtől kivörösödött arcú szabad parasztok, lutheránusok és katolikusok együtt trappoltak az asszonyaikért. A négy katona megfordult és rájuk szegezték a puskát. De még a puskák csöve is reszketett. A két pap mögéjük futott, mindenki kiabált, fenyegetőzött.

Lisbeth utolsónak jött le a hajóról, reszketett keze-lába, alig bírta a három kis batyut. Megérezte, hogy most veszít el mindent.

Mielőtt összecsaptak volna, patkó csattogott a kövesúton. Ekkor tűnt fel a nehéz parasztszekerek mögött egy könnyű hintó. Köpenyes úr ült a kocsis mögött. Sokan megismerték.

– A gróf úr... Mercy úr... a gazdánk... a patrónusunk...

Elhallgatott mindenki. A fejszék és a mordályok lekerültek a földre, a katonák utat engedtek a fél megye urának, aki ráérősen odalépett a két pap felé. Rájuk nézett és megcsóválta a fejét.

De nem szólt semmit, csak intett. A katonák fegyverrel tisztelegtek és elvonultak. Majd a két rákvörös pap is utánuk futott. A gróf ott maradt a hintóban egy óráig, amíg a szekerek megteltek.

Eközben Lisbeth sokáig várt, hogy sorra kerüljön. De nem kellett megvárnia a listás kis sváb embert, mert egy széles vállú, hullámos szőke hajú, mosolygós ember megállott előtte és nézte a zabos zsákot. Lisbeth nem mert visszaneézni, csak a kis zsákdarabkát szorongatta, amin az otthon kapott cím volt piros ökörvérrel felírva: Ádám Hoff, Bonyhád, „B”! Nagy sokára megszólalt az ember.

– Meghoztad-e a zabos zsákot? – kérdezte egyszerűen.

– Meghoztam – mondta Lisbeth, és maga sem tudta hogyan, odalépett a maga emberéhez, ráborult a vállára és úgy sírt, mint még soha az életben. Az meg átvette tőle a zabos zsákot bibliástul, bal karjával a szíve felől magához szorította, jobb karjával átölelte Lisbeth vállát és elindultak a szekér felé.

Így érkezett meg Lisbeth ósanyám és bibliám szülőföldemre.